

VIŠI PRIVREDNI SUD SR HRVATSKE

Prvostepena presuda br. IV-P-441/71
od 26. IX 1972.

Vijeće: Gabro Badovinac, dr Emilio Pallua, dr Radojka
Luger-Katušić

Prijevoz stvari morem - Nadležnost suda - Aktivna špedite-
rova legitimacija - Pasivna agentova legitimacija - Za
primaoca tereta koji preuzima teret na temelju teretnice
nije mjerodavna arbitražna klauzula navedena u brodarskom
ugovoru, premda se sama teretnica poziva na uvjete toga
ugovora - Pod ovom pretpostavkom jugoslavenski sud odluču-
je o svojoj nadležnosti na temelju propisa jugoslavenskog
prava - Pod istom pretpostavkom jugoslavenski sud je nad-
ležan u sporu između primaoca - jugoslavenske osobe, i
stranog broдача, za manjak tereta koji je iskrčan u jugo-
slavenskoj luci - Špediter koji prima teret od broдача na
temelju teretnice aktivno je legitimiran za štetu na tere-
tu prema broдарu - Osoba koja je sklopila ugovor o prije-
vozu stvari u svojstvu agenta određenog broда bez naznake
broдача, nije pasivno legitimirana za sporove koji nastanu
iz toga ugovora - Na ovo pomanjkanje pasivne legitimacije
ne utječe ni okolnost da su iste fizičke osobe uložile
svoj kapital u agenturno poduzeće i brodarsko poduzeće u
ime kojega je agent sklopio ugovor, jer su agenturno i
brodarsko poduzeće samostalne pravne osobe koje nisu prav-
no identične ni međusobno ni s fizičkim osobama koje su
uložile u ta poduzeća svoj kapital

Tužitelj je špediter koji je primio robu na teme-
lju teretnice, a tuženik je agent koji je sklopio ugovor o
prijevozu u ime određenog broда.

Nesporno je među strankama da je brodom "Maco
Progress" teretnicom od 26. VIII 1970. g. bilo prevoženo
3.620,58 corda, odnosno 13.123 m³ (2.145,53 fathoma) celu-
loznog drveta iz luke St. Johna Canada u jugoslavensku lu-
ku Ploče.

Tužitelj tvrdi da je prilikom iskrcaja tereta u
Pločama, iskrčano 1.059 m³, odnosno 3.301,93 corda, tj.
173,14 fathoma manje nego što je prema teretnici brod pri-
mio na prijevoz. Tužitelj tvrdi da je manjak protestirao
tuženom putem agenta broда u luci Ploče Jugoslavenske pomor-
ske agencije. Kako iskrcajna cijena celuloznog drveta izno-
si za 1 cord 37,81 US \$ to tužitelj trpi štetu od 10.338,40
US \$ i 11.047,33 Can. \$ što predstavlja protuvrijednost
173,14 fathoma celuloznog drveta, uvećanog za iznos plaćene
vozarine za manje isporučenu količinu drveta.

U odgovoru na tužbu i u toku spora tuženi je istakao prigovor nadležnosti suda, pozivajući se na okolnost da se teretnica poziva na uvjete brodarskog ugovora od 22.VII 1970. time da su svi uvjeti, uglavci i iznimke sadržane u brodarskom ugovoru sastavni dio teretnice. U točki 35. brodarskog ugovora između naručitelja broda i brodaru ugovorena je arbitraža u Londonu riječima: "arbitraža ako je bude vodit će se u Londonu u skladu s engleskim pravom". Prema tome za predmetni spor nadležna je arbitraža u Londonu, a ne redovni sud. Tuženi je nadalje istakao prigovor aktivne legitimacije tužiteljeve, ističući da je tužitelj špediter koji nema nikakvih interesa za robu, jer je radio za račun primaoca robe i vlasnika iz Maglaja, koji je i naručitelj broda prema brodarskom ugovoru od 22.VII 1970. g. Da je to tako vidi se i iz protesta tužiteljeva od 15.X 1970. g. u komu je protestu navedeno da tužitelj radi za račun Tvornice Maglaj. Ističe da se tužitelj pojavio u parnici samo da bi se izbjegla primjena arbitražne klauzule, kao i ostalih klauzula brodarskog ugovora, a kojima je klauzulama naručitelj broda i stvarni primalac robe vezan.

Konačno je tuženi istakao prigovor promašene pasivne legitimacije, ističući da je on samo agent broda "Maco Progress", što se vidi iz brodarskog ugovora od 22.VII 1970. g, koji je ugovor tuženi potpisao uz izričitu naznaku "samo kao agent" ("as agents only"). Iz ostalih isprava pa ni iz teretnice ne može se zaključiti da je tuženi nastupao u vlastito ime kao brodar odnosnog broda, jer tuženi nije stupio u nikakve neposredne odnose bilo ugovorne ili vanugovorne prema tužitelju. Ističe da je vlasnik broda i brodar broda "Maco Progress" firma "Maco Progress Shipping Company" iz Paname.

Tuženi je konačno porekao da je brod iskrcao manje tereta nego je primio. Prilikom ukrcanja predstavnicima krcatelja - prodavaoca i naručitelja broda - kupca složili su se da je na brod ukrcano upravo onoliko tereta kako je to navedeno u teretnici, pa su u tom pogledu ispostavili i pismene certifikate. Zapovjednik broda potpisao je teretnicu u pogledu količine u dobroj vjeri prema navodu krcatelja i predstavnika naručitelja broda. Razlike koje su se pokazale prilikom iskrcaja mogu biti posljedica primjene različitih metoda pri mjerenju u luci ukrcanja i iskrcaja. U toku putovanja, tvrdi tuženi, brod nije skretao ni u jednu usputnu luku, te je prijevoz izvršen neposredno od luke ukrcanja do luke iskrcaja, pa nije dolazilo do mogućnosti da bi došlo do kakvoga pogrešnog iskrcaja u kojoj usputnoj luci, u toliko prije što se radilo o cjelovitom teretu ukrcanom na cijeli brod. Do kradje tereta nije došlo jer se radi o teretu relativno male vrijednosti i velike zapremnine. Eventualni manjak mogao bi nastati na količini ukrcanoj na palubi, za koji gubitak brodar ne odgovara.

Ističe da je i kod prijašnjih prijevoza spornog drveta od strane drugih brodara bilo manjkova, pa je tužitelj nalogodavac - vlasnik tereta zatražio da kod utvrđivanja količine iskrcanog drveta prisustvuju i predstavnici kanadskog krcatelja, koji su se uvjerali da se radi o manjkovima pri ukrcaju. Smatra da se tužitelj trebao sa svojim zahtjevom obratiti krcatelju - prodavaocu, a ne brodaru, odnosno njegovom agentu.

Tužitelj je osporio prigovore tuženoga u cijelosti, ističući da je on primalac robe po teretnici koja je glasila po naredbi i koja je indosirana bianco indosamentom, pa da je kao imalac teretnice po zakonu legitimiran na zahtjev.

Ističe da je za spor nadležan sud mjesta izvršenja ugovora, a klauzula o arbitraži da se ne odnosi na njega kao primaoca iz teretnice iako se teretnica poziva na ugovor broderskog ugovora. Za valjanost arbitražne klauzule potreban je pismeni ugovor, a primanje teretnice po naredbi koja je bianco indosirana od strane krcatelja ne predstavlja obavezu primaoca - tužitelja da prizna odnosnu klauzulu o arbitraži, jer je u smislu pozitivnih propisa procesnog prava Jugoslavije, koje su odredbe kogentne za valjanost ugovora o arbitraži, potrebna pismena isprava stranaka, a to teretnica ni u kom slučaju nije, jer ju tužitelj nije ni potpisao.

Što se tiče prigovora pomanjkanja pasivne legitimacije, tužitelj ističe da se tuženi nije dovoljno ogradio. Isticanje da tuženi radi kao agent, a kad se ne naznači ime nalogodavca - kako je to tuženi učinio u broderskom ugovoru na koji se poziva - ne može imati nikakve vrijednosti. Osim toga tužitelj ističe da svoj agentski odnos tuženi ni kasnije nije očito naznačio time što bi saopćio ime svoga zastupnika brodera, a što je bio dužan učiniti najkasnije kad je podnesen protest i zahtjev za naknadu štete. U predmetnom slučaju, ističe tužitelj, radi se o neotkrivenom nalogodavcu (undisclosed principal). Tužitelj ne bi tužio tuženoga da mu je ovaj na vrijeme otkrio ime brodera, svoga zastupnika. Tvrdnja tuženoga da on nije brodar nije točna, jer su vlasnici tuženikove firme Mavrakakis i Comminos, koji su vlasnici više brodova, pa stoga i imena tih brodova sadržavaju i riječ "Maco", tj. početna slova prezimena vlasnika brodova; ista imena imaju i firme koje su navodni brodari odnosnih brodova sa sjedištem u Panami. Ističe da tuženi nesavjesno prikriva pravo stanje stvari da bi izbjegao odgovornost kao brodar, pa stoga ne bi mogao uživati pravnu zaštitu. Osim toga ističe da ni u toku spora, osim na posljednjoj raspravi, tuženi nije iznio i naznačio potpuno ime i adresu navodno svoga zastupnika u Panami.

U pogledu manjka tužitelj ističe da je tuženi odgovoran na temelju teretnice, pa se tužitelja ne tiče koliko je robe stvarno bilo ukrucano i tko je u teretnici naveo podatke o teretu, jer brodar za eventualno manje ukrucanu robu ima zahtjev od krcatelja. Ističe da je dovoljno dokazao u pogledu manjka.

Nakon provedene rasprave i izvedenih dokaza, sud je odbio tužbeni zahtjev iz slijedećih razloga:

Sud nije uvažio prigovore tuženoga u pogledu nena-
dležnosti suda i prigovor pomanjkanja aktivne legitimacije
tužiteljeve. Naime po stajalištu ovoga suda za presudjenje u
predmetnom sporu nadležan je ovaj sud, bez obzira što se te-
retnica poziva na uvjete brodarskog ugovora. Naime, u smislu
odredaba čl. 439 ZPP-a, ugovor o izbranom sudu punovažan je
samo ako je zaključen pismeno i ako je broj sudaca koji je
njime određen neparan. Ovaj propis Zakona o parničnom postu-
pku je prinudne naravi. Prema tome za valjanost ugovora o iz-
branom sudu - arbitraži potrebno je da tužitelj kao primalac
teretnice i robe po teretnici vlastoručno potpiše ugovor o
arbitraži. Preuzimanje teretnice po naredbi od strane prima-
oca, ili preuzimanje teretnice na donosioca samim tim ne
predstavlja i sastav pismenoga ugovora o arbitraži, iako se
teretnica poziva na uvjete brodarskog ugovora. Klauzula o
arbitraži sadržana u brodarskom ugovoru obvezuje samo stranke
iz brodarskog ugovora, tj. brodara i naručitelja broda, jer
su samo oni takav ugovor potpisali i svojim potpisom prihva-
tili odnosnu klauzulu. Ovo se nikako ne može odnositi na dru-
goga imaoca teretnice različitog od naručitelja broda, odnos-
no krcatelja u datom slučaju. Svi ostali primaoci teretnice
ukoliko su stekli teretnicu redovitim i zakonitim načinom na
koji se teretnica prenosi, samim prihvatom teretnice ne skla-
paju pismeni ugovor o arbitraži, iako se teretnica poziva na
uvjete brodarskog ugovora. Uvjet brodarskog ugovora o arbi-
traži nije redovit uvjet pod kojim se vrši prijevoz robe, već
je to posebna pismena uglava za koje valjanost i obaveznost
po našem pravu traži se pismeni sporazum.

Što se tiče prigovora aktivne legitimacije valja
istaći da je tužitelj legitimiran činjenicom da je bio prima-
lac robe po teretnici. Prema pozitivnim propisima našega pra-
va, špediter je komisionar koji radi u vlastito ime, a za tu-
dji račun, te je obzirom na to kao primalac i legitimiran za
naknadu štete kao primalac iz teretnice.

Što se tiče prigovora tuženoga u pogledu pomanjka-
nja pasivne legitimacije, valja istaći da je taj prigovor tu-
ženoga osnovan.

Ispitujući podnesene dokaze sud je utvrdio da je tuženi kod sklapanja brodarskog ugovora od 22.VII 1970. g. nastupio s izričitom naznakom kao stranka ugovora u zaglavlju navodeći da je "ugovor sklopljen između Mavrakakis & Comninos Pireus kao agenta vlasnika broda "Maco Progress" itd." i naručitelja broda. Nadalje, ugovor je potpisao tuženi Mavrakakis & Comninos samo kao agent. Prema tomu u brodarskom ugovoru tuženi je jasno naznačio da radi i nastupa kao agent broda.

Teretnicu koja se odnosi na ukrcano drvo, a u vezi spomenutoga brodarskog ugovora nije potpisao tuženi Mavrakakis & Comninos, već ju je potpisao zapovjednik broda. Zapovjednik broda u svakom slučaju je zakoniti punomoćnik brodarov, a ne možda agenta brodara. Prema tome iz teretnice potpisane od strane zapovjednika broda slijede obaveze brodara - vlasnika broda, a ne tuženoga kao agenta broda.

Ne može se prihvatiti prigovor tužiteljev, da je tuženi nastupio u vlastito ime i da se u predmetnom slučaju radi o tzv. neotkrivenom nalogodavcu (undisclosed principal). Naime iz svih dopisa i akata koje je u toku prijevoza i nakon toga upotrebljavao tuženi izričito se radi o "memorandumima" iz kojih se razabire da se firma Mavrakakis & Comninos bavi poslovima agentskim (shipbrokers), pa su kao takovi nastupili u predmetnom slučaju.

Treba istaći da je tužitelj kao špediter znao i morao znati, a to je mogao i na vrijeme saznati uvidom u registar brodova, tko je vlasnik spornog broda, pa time i brodar odnosno broda koji mu je predao manju količinu tereta nego je to bilo navedeno u teretnici. Prilikom pojave manjka iole ozbiljniji uredan primalac tereta, a napose kad se radi o špediteru, poduzet će sve potrebne mjere da zaštiti svoj interes, ili interes svoga nalogodavca, pa će na vrijeme moći utvrditi i pravu odgovornu osobu za nastalu štetu, odnosno moći će utvrditi pravoga brodara. Obzirom na to pozivanje tužiteljevo da njemu nije bilo poznato u času nastanka štete da li je tuženi samo agent ili je i vlasnik broda, nema nikakove osnove. Okolnost što su vlasnici tužene agencije, tj. firma Mavrakakis & Comninos, ujedno i stvarni vlasnici brodova, koji su brodovi upisani u upisniku brodova pod firmom "Maco Progress" Shipping Company S.A. Panama, na pravni odnos pasivne legitimacije nema nikakvog utjecaja. Naime upisani vlasnik broda je pravna osoba različita od pravne osobnosti tuženoga, kao što su fizičke osobe Mavrakakis i Comninos različite osobe od firme Mavrakakis & Comninos. Faktično stanje ulaganja kapitala i njegovom manipulacijom ne može imati utjecaja na pravnu

osobnost pojedinih firmi, pa se stoga tužitelj s osnovom ne može pozivati na eventualnu okolnost da su iste fizičke osobe vlasnici firme tuženoga i ujedno vlasnici firme Panamske na koje ime i vlasništvo su upisani brodovi, pa tako i sporni brod "Maco Progress". Kako je u toku spora tuženi dokazao potvrdama centralne luke Pirej br. 6022 od 6.XII 1971. g. da je u registar brodova luke Pirej upisan motorni teretni brod "Maco Progress", koji je vlasništvo Panamske kompanije Maco Progress Shipping Company, S.A. Panama, te potvrdom iste kompanije da je ona vlasnik toga broda i da je točna adresa vlasnika broda "Maco Progress Shipping Company S.A. Panama", P.O.Box 7283, Panama 5, Panama, valjalo je prigovor promašene pasivne legitimacije na strani tuženoga prihvatiti i presuditi kao u dispozitivu.

G.B.

OKRUŽNI PRIVREDNI SUD, Rijeka

Presuda br.III P-532/72-7
od 13.VI 1972.

Sudac: Vasilije Jović

Prijevoz stvari morem - Vozarina - Ako je brodarov agent nepravilno izračunao iznos vozarine u odnosu na brodarovu tarifu, brodar ima pravo naknadno zahtijevati vozarinu u iznosu koji odgovara njegovoj tarifi, premda je primalac platio vozarinu u iznosu navedenom u teretnici

Tužitelj je brodarov agent, a tuženik je špediter koji je s tužiteljem zaključio ugovor o prijevozu stvari morem, i ujedno bio primalac tereta.

Tužitelj tvrdi da je agent u luci iskrcaja u teretnicu unio iznos vozarine koja je niža od one koja proizlazi iz vozarove tarife. Traži da mu tuženik plati razliku. Budući da tuženik to nije učinio, ustaje tužbom zahtijevajući od suda da tuženika obveže u smislu tužbenog zahtjeva.

Tuženik se protivi tužbenom zahtjevu, ističući da je obračunatu vozarinu izvršenu na osnovi zaključnice br.1/71 od 8.I 1971. isplatio tužitelju onako kako je tužitelj prvobitno obračunao. Naknadni zahtjev tužiteljev s povećanom stavkom vozarine tuženik je primio tek nakon tri mjeseca, računajući od dana ispostavljanja prvog obračuna vozarine, te je praktički nemoguće udovoljiti tužbenom zahtjevu, jer da je od dana podnošenja carinske deklaracije do tužiteljevog naknadnog terećenja prošlo više od tri mjeseca.